

Куранова Світлана Іванівна

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСКУРС-ПОРТРЕТА МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Дослідження присвячено проблемі моделювання семантичної координати дискурс-портрета мовної особистості. Визначено особливості функціонування та порядок вивчення семантичної координати дискурс-портрета мовної особистості.

Ключові слова: *дискурс, дискурс-портрет, мовна особистість, пропозиція, дискурсивна семантика, семантичні ролі.*

The research is dedicated to the problem of modeling of language personality discourse portrait. The peculiarities of semantic of discourse portrait of language personality and principles of its analysis are singled out.

Key words: *discourse, discourse portrait, language personality, proposition, discourse semantic, semantic roles.*

Дослідження мовної особистості є актуальним напрямком сучасних лінгвістичних студій. Окремі його аспекти розвивали Т. ван Дейк, Р. де Богранд, Ю. Караулов, С. Куранова, С. Сухих, І. Ухванова-Шмигова [7, 8, 2, 3, 5, 6]. Нині мовну особистість визначають як різновид повноцінного представлення особистості, що містить психічний, соціальний, етичний та когнітивний компоненти, що відбиваються в її мовленні. Отже, це складна багаторівнева функціональна система, що складається з мовної компетенції, комунікативної компетенції та знань про світ (тезаурус). Дискурс-портрет мовної особистості – група методів аналізу текстів, яка враховує поліфонію змістового текстового простору та враховує інформацію, яка характеризує адресанта. Дискурс-простір мовної особистості є інтеграцією координат мовленнєвого впливу: аргументативного (семантика), мотиваційного (сигматика), прагматичного (прагматика) і акумулювання (синтактика). Семантична координата пов'язана зі

змістовою інтерпретацією знака, що відбиває відношення знака та його розумового еквівалента (значення) і містить сукупність знань про світ через установлену і використовувану в соціумі систему понять, категорій.

Практика створення дискурс-портрета мовної особистості є дослідженням відповідних мовленнєвих дій і визначенням та інтерпретацією на основі цих даних застосовуваного адресантом арсеналу семантичних, сигматичних, прагматичних, синтактичних способів мовленнєвої діяльності. Такі способи мовленнєвої діяльності можуть бути названі семантиконом, сигматиконом, прагматиконом, синтактиконом мовної особистості [1, с. 20].

Головною одиницею семантичного дослідження дискурсу є пропозиція – інваріантний зміст кількох логічно еквівалентних речень, або предикація [4, с. 355]. Дискурсивна семантика зосереджується переважно на вивченні внутрішньої структури пропозицій, відношень між ними у дискурсі (мікрорівні аналізу), а також способах вираження дискурсивного значення в цілому, на рівні макропропозицій (макрорівні аналізу). На внутрішньопропозитивному рівні досліджуються семантико-рольові конфігурації (решітки) в межах пропозиції або (в динамічному аспекті) послідовність семантико-рольових конфігурацій; на міжпропозитивному – семантичні відношення, що виникають між пропозиціями в процесі розгортання дискурсу.

Семантична координата дає уявлення про спосіб розповіді, міркувань, ілюстрацію думки, передавання інформації, що обирає мовець. Визначення типових для мовної особистості семантико-рольових решіток дозволяє окреслити «семантичний задум» (модель праобразу висловлень) автора та глибинну структуру текстової моделі. Подальший розвиток досліджень такого роду дасть змогу створити цілісні дискурс-портрети мовних особистостей, визначити їх спільні та відмінні риси, типології та узагальнені характеристики.

Література:

1. Зернецкий П. В. Речевое общение на английском языке (Коммуникативно-функциональный анализ дискурса). К. : Лыбидь, 1992. 144 с.
2. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. Москва: НАУКА, 1987. 263 с.
3. Куранова С. І. Перспективи дослідження публічної мовної особистості в аспекті жанрової та реєстрової теорії. *Мовознавство. Науково-теоретичний журнал Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні*. Київ, 2017. № 5. С. 42-54.
4. Степанов Ю. С. Имена, предикаты, предложения: Семиологическая грамматика. М.: Наука, 1981. 360 с.
5. Сухих С. А. Личность в коммуникативном процессе. Краснодар: ЮИМ, 2004. 156 с.
6. Ухванова-Шмыгова И. Ф. Каузально-генетический подход в контексте лингвистики дискурса. Минск: БГУ, 2014. 223 с.
7. Beaugrande R. de. Text, discourse, and process: Toward a multidisciplinary science of text. London: Longman, 1980. 351 p.
8. Dijk T. A. van. The study of discourse. *Discourse as structure and process*. London: SAGE Publications, 1997. Vol. 1. P. 1-34.